

הלכות שבת סימן שם שמה

או עורות דבוקים * ולא נתפון לקלקל (מג) בלבד, (מד) הרי זה תולדת (יט) קורע (מה) * ונתפב:

שמה הטר נדרים בשבת, ובו ג' סעיפים:

א משנה בשבת קנ"ז א * מתירים נדרים בשבת (א) אם הם לצורך השבת, בגון שפדר (ב) * [(ב) שלא לאכל או שלא

באר היטב

(יט) קורע. נ"ל דאם נדבקו הדפסין להדדי ע"י שונה או בשעת הקשירה מסר לפתחן כמ"ש סימן שיד ס"י פ"ין דלא נעשה לקיים, כ"ש הכא דנעשה ממילא, מ"א:

דף ל, ונ"ל דה"ה שלא לאכל בשר, מ"א, ומתרי בבאורי סמ"א

משנה ברורה

בבאור הלכה: (מג) בלבד. אלא בשביל איזה תועלת, אף שלא נתפב בזה כדי לדבקם עוד ביותר, מפל מקום חוב משום קורע, דלא בעינן בקורע דוקא על-מנת לתפר, אלא בשביל איזה חסין כדי שלא יהיה מקלקל. ואם מכחן לקלקל בלבד, פטור ואסור לכתחלה בכל מקלקלין דשבת⁽⁸⁾: (מד) הרי זה תולדת קורע. וכל-שכן בקורע בלבד במקום התפירה לאיזה תועלת דחוב [תי"ש]: (מה) ונתפב. ודוקא בזה שדבוק זה נעשה לקיים, אבל היבא שנדבקו הדפסין להדדי על-ידי שונה או בשעת הקשירה מסר לפתחן, כמו שכתב סימן שיד סעיף קנ"ז, כ"ן דלא נעשה לקיים⁽⁹⁾, פל-שכן הכא דנעשה ממילא בלא מהכחן, לפיכך אינו דומה פל לתופר ואין בו משום קורע [מ"א]. ואם נדבקו במקום האומיות אסור לפקוק⁽¹⁰⁾, ועין לעיל בסעיף ג בבאור הלכה שם⁽¹¹⁾. ולקורע מתדש דפין של הספרים שלא נתחכו מבעוד יום, לש בהן חייבא ואפלו על-ידי אינו-יהודי אסור [פמ"א], ועין בבה"ל. מי שנתפב בנדריו בקורע, מפרשין בצנעה ובנחת שלא יקורע, ואם יקורע ונקרע, וכן מסר לבלש בנדרים תדשים, ואם נקרע ונקרע, שאינו מתפב לקריעה. ומופיעין אגוזים במטלית [הינו שמפה על המטלית כדי לשברם] ואינו ח"ש שמה תקרע⁽¹²⁾ [רמב"ם בפכ"ב]:

א (א) אם הם לצורך השבת. אבל שלא לצורך שבת, אפלו לא היה לו פנאי להסיר קדם, אין מתירין⁽¹³⁾, משום דהלא יכול להסיר אחר שבת, ולמה לו (ב) לאסורו בשבת בכרע⁽¹⁴⁾, והוא הדין אם הוא (ג) לצורך מצוה⁽¹⁵⁾ אם-על-פי שאינו לצורך שבת: (ב) שלא לאכל. פרוש,

שערי תשובה

[*] שלא לאכל. ועין בשם-הצדק ח"ג סימן כו בחלה שנפלה לחוד התפסיל ונמצא בשבת, וכתב המוציל הטר זה להסיר אפלו שלא כמ"א ואפלו אכא ששים וקוי כדש"מ, ומתיר נדרים לצורך שבת, ע"ש:

(ב) שלא לאכל. וה"ה אם נדר שלא לשחוט יין, ותוספות ערוכין

באור הלכה

פרק א הלכה יח, ע"ש, ואס"פן הוא הדין נמי בקורע על-מנת לסמן איזה חסין, תלוי השעיר לפי דבר העריר לו ולא תלוי בשעור ב' תפירות, וצריך עיון: * ולא נתפון לקלקל וכו'. כל זה הוא לשון הרמב"ם פרק י מהלכות שבת הלכה י"ד, ומשמע בבירור דעתו, דהא דבעינן בגמרא קורע על-מנת לתפר משום דאי לא הכי הו' לה מקלקל, אבל אם מכחן לצורך איזה דבר-תקון, אפלו במקצת שלא על-מנת לתפר חוב, ובהכי ניתא דהקנים הרמב"ם דין הפותח בית העזר בשבת בס"ב בכלל דיני התורה לחיוב⁽¹⁶⁾, ואף והוא כדאי שלא על-מנת לתפר, משום דמתקן בקריעתו את הקנה. ולפלא על הפתח-סוף שכתב בס"ב שיו למתא דפשיטא דפותח בית העזר, להכי לא הו' בכלל קורע משום דהו' קורע שלא על-מנת לתפר, ובעצמו סתם בס"ב שם בטרמב"ם דכל קורע על-מנת לסמן חוב, ובאמת מוכח בן הדין מקמרא [שבת ק"ה ע"ב] בקורע פתחו ועל מזה חטטל עזרי [והם אותן תאמורים בפרשה, אבי ואמו בני נכר], ויש בהם שאסור לתפר אחר-כך דאפלו שלא על-מנת לתפר חוב, כל שיש איזה חסין בקריעתו. ואסור-כך מצאנו שראיה זו מוכח בדברי הגאון רבי עקיבא איגר בגליון שלו, וגם פל הדברים בפ"ל עקבן מברא בגשמת-אדם בכלל כט בהלכות שבת, ע"ש, ונדבר בזה לקמא, וגם הספריגדים רמז לזה נאך מה שכתב שם הגאון רבי עקיבא איגר. והדברי התוספות ע"ג ע"ב ד"ה וצריך משמע דבעינן על-מנת לתפר משום, יש לדחות, דשגרא דלשנא היא בתוספות, וכתבם היא דכשאר צריך לעצים אין שם קורע עליו לחיוב, דאין עושה תקון בדבר הנקצר גופא, ודוקא דקורע דבעינן על-מנת לתפר, או לתקן דהוא דומא דהתפר, ואי לא הכי אין חוב דאין שם מלאכה עליו כי הוא מקלקל ואיזה בכלל מלאכה, הוא הדין בזה: ומדע, דהרי הרמב"ם כדאי סובר דלא בעינן על-מנת לתפר דוקא, והוא גס"בן סובר דמלאכה שאין צריך לגופה חוב, ואפלו הכי פוסק בזמור דדוקא פשהו צריך לעצים אז חוב משום קורע, ועל-פירוש דאי לאו הכי אין שם מלאכה עליו לחיוב כי הוא מקלקל שלא על-מנת לסמן, פן נאכר אף לדברי התוספות, ואמר-כך הו' סברתם ביותר מה דבש"ם דאין שם קורע עליו כלל, וכמו שם דאין שם דישא עליו כלל אפלו לעינן לאסר לכתחלה, וגם בזה צד ד"א פתב התוספות בד"ה רבי שמעון, דבמקלקלים כ"ן מכחן וסותר מסתברא דצריך שיהא על-מנת לתקן כמו בפשפון וכו', ע"ש, ולא הו' צריך כלל על-מנת לתפר, ועל-פירוש כמו שכתבנו דעל-מנת לתקן על-מנת לתפר דמי, וכן לקמן בזה ע"ש שכתב רש"י דקורע שלא על-מנת לתפר לא הו' משפון, גס"בן מירי בשלא הנה על-מנת לתקן, דזה כעל-מנת לתפר דמי, דלא בעינן מצמצם כמו בפשפון גופא, עין בזה ע"ה בחדו"ה ש"כן, בסוף דבריהם, והוא דוקא אם נסבר דמלאכה שאין צריך לגופה חוב, על מזה או בחמתו ובפ"ל. ונאיתי בגשמת-אדם שכתב, דדין זה דהמפרק נגזר וכן בכל קורע על-מנת לתקן, והו' דוקא אם נסבר דמלאכה שאין צריך לגופה חוב, אבל אם נסבר דפטור, על-מנת לתפר בעינן קורע על-מנת לתפר משום, ומשום זה תמה [על השלחן-ערוך דחביא דין זה של הרמב"ם בסתמא, והלא בס"בן שטז וקס"טן של מצינו דמיר יומא דעדת הפוסקים, ולא נהירין לי דבירי כלל, דלא בספיקא לבעת התוספות שם דקורע על מ' ידע דאיכא חסין דמצוה, סקור מלאכה הצריכה לגופה כ"ן שהו' צריך לה, אס"פן הכי נמי בכל מורע על-מנת לתקן, ואף לרש"י וסיעתו דכביא להו דקורע אפלו על מ' ידע דפטור משום מלאכה שאין צריך לגופה, הנו דסבירא להו דצריך מצוה לא חשיב לא חשיב חסין פל-כך שיקרא משום זה מלאכה הצריכה לגופה, אבל בכל ענין חסין שהו' צריך להן בצממות, כמו בגמרא נדרת שצריך שיהא חסין דק, כלפי עלמא הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה כמו בקורע על-מנת לתפר, והא דפטורין שם בגמרא בקורע בחמתו למאן דפוטור מלאכה שאין צריך לגופה, הנו משום דלא חסין מירי בזהו בקריעתו אף היבא דעבר למרמי אימא אאינשי ביתה, וכתב שכתבו התוספות בזה צד, וגם דעת רש"י מוכח הכי, וכתב שם דקורע על מ' פטור משום מלאכה שאין צריך לגופה, דהו' כמציא את חמת לקברו ונרעה לומר כמו שפרש שם בזה צד ע"ב דבעצמו לא בא לו ולא היה צריך לה, הכי נמי ברצונו לא בא לו כל הענין הזה של חקריעה בחמתו ועל מהו, ולא כתב בפשיטות השעם משום דהו' דמי שלא על-מנת לתפר, אלא ודאי דלא על-מנת לתפר נמי חוב אף לדעת רש"י היבא דנתיא לה בזה חסין שכתבנו בקריעה בשבילה, וכן משמע מדברי הגאון פסקר רבי אליעזר אומר האורג, בסוף דבריה, שכתב דהא דפטור רבי שמעון אף בקורע למרמא אימא אאינשי ביתה הוא משום שאין הצורך בעקר המלאכה, ע"ש, משמע הא אם הנה צריך לעקר חקריעה אף שלא על-מנת לתפר חוב, וכן רבנו יצחק בס"ב יב פסק בתיא רבי שמעון, ואפלו הכי פוסק בס"ב יד דקורע על מ' שהו' חוב להתאכל עליו חוב וקשיטת התוספות, הרי דקורע על-מנת לתקן חוב, וכן משמע גס"פן בדיא חסין פסק האורג בקורע על-מנת לתקן אף שלא על-מנת לתפר חוב, ע"ש, היבא מדבריהם, דבין לדעת הרמב"ם ובין לדעת רש"י ותוספות וכל הפוסקים חז"ל, קורע על-מנת לתקן חוב, ובעל-מנת לתפר דמי, ואפלו לבעת רבי שמעון דפוטור במלאכה שאין צריך לגופה חוב בזה, אלא לבעת התוספות בעינן לרבי שמעון שיהא חסין בגוף מדבר העקרה, ע"ש בזה צד ע"א, ודעת הרמב"ם שהו' כמס"פ-משנה פרק י מהלכות שבת דסובר דבעינן קורע על-מנת לתפר דוקא, וידיעה היא, וגם סוגיא דהאורג הוא נגזר וכמו שהקשה הגאון רבי עקיבא איגר, וגם הפתח-אור, אף דגם הוא רצה לומר בן בס"בן שיו, הרי חסין דבשלחן-ערוך כאן סור מזה וסתם להלכה דקורע על-מנת לתקן חוב אף

שער הציון

(ה) ר"ן ובלבש, וביורה-דעה רכ"ח פתב השעם, ששם "מקצא ספיקא"⁽¹⁷⁾, ועין פרי-מגדים: (3) מצי-אדם, וכן משמע מהרמב"ם. ולקאורה הוא דק לתשעם שכתבו ביורה-דעה ומשום דהו' חפצי שמים, אבל באמת לפי השעם דטרמא גס"בן שרי, עין לעיל בס"בן שלג דהתירו טרמא משום ערך מצוה: (א) הבאור הלכה מופיע בעמוד הבא.

הלכות שבת סימן שמא

ביאורים ומוספים

(1) ונדרים שהם לצורך השבת, כתב המלאכת שלמה (שבת פכ"ד מ"ה) שלא רק שיתכן להחזירם, אלא אף יש מצוה בדבר מפני כבוד השבת, ואל יאמר הנדר שערך להחזיר שלא להישאל עליהם בשבת.

אבל לנדר נדרים בשבת, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהרורא שתיאתה סי' בא) שמוחר, וכפי שמשמע במשנה (נדרים עו, ב) "נדרה בליל שבת", וכן לענין תפילת יכל נדר' שכליל יום כיפור, שכתב הרמ"א לקמן (סי' תריט ס"א) שיש לאומרה מבעוד יום, כתב המשגיב שם (סי' ה), שהטעם הוא מפני שדומה הדבר קצת להתרת נדרים, שאין עושים אותה בשבת וביום טוב, ודעת הגר"ע קרליץ (חוט שני ר"ה ויום כיפור פי"א הע' ג) וכן כתב בספר זה השלחן (ח"ב סי' תריט), שלטעם זה אין צריך להקפיד לומר 'כל נדר' קודם השקיעה אלא פעם אחת, ואילו את שתי הפעמים הנוספות יכולים לומר לאחר השקיעה, שהרי כבר בפעם הראשונה יצאו ידי חובת, ומה שמוסיפים לאומרו עוד שתי פעמים אין זה אלא משום דיוק הדבר [כמבואר בב"י שם], וכן משמע במטה אפרים (שם סי"א) ובאלף למטה שם (סי' יט).

ומי שיש לו שני נדרים, האחד שמוחר להחזיר בשבת, האחר שאסור להחזיר בשבת, הסתפק הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ב) אם יוכל החכם להחזיר את הנדר השני אגב התרת הנדר הראשון. ובשו"ת התעוררות תשובה (הוצאת מכון חת"ס, ח"א סי' קעח) כתב, שלטוב שטעם איסור התרת נדרים בשבת הוא משום שנראה הדבר כעשיית דין בשבת [כמבואר ברין המוכח להלן], מותר להחזיר את שני הנדרים כאחד, כיון שמתירים הכל בדיבור אחד ואין מוסיפים התרה מיוחדת לנדר האסור [נראה בדע' שם, שכן אם מותר לעשות כן לשאר הטעמים לאיסור התרת נדרים בשבת].

ומי שקיבל שבת ורצה להחזיר את נדרו בפני שלשה שעדיין לא קיבלו שבת, כתב בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ב סי' כג) שמוחר לעשות כן, ומשום שנראה לו שהטעם לאיסור התרת נדרים בשבת הוא שנראה כדיוק, וזה לא שייך אלא על המתירים והם לא קיבלו שבת עדיין, וכן כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' קיז), וזה כמו שכתב הר"ן [והוא להלן על השע"צ סי' א] בטעם האיסור וזה שלא כמו שכתב המשגיב שהטעם הוא משום טירחא בשבת, שאז האיסור הוא גם על הנדר.

(3) ובדיעבד, אם החזיר בשבת נדרים שאינם לצורך השבת ואף אין בהתרתם משום צורך מצוה, כתב הריטב"א (נדרים עו, ב) שהנדר מותר, והכף החיים (סי' ד) והסו"ק (שכן משמע אף מלשון השר"ע לעיל (סי' שלט ס"ד).

(4) וכשיש חשש שמא יעבור הנדר על נדר אחר לא יתירנה לו, כתב הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ג אות ג) שאפשר שמוחר להחזיר לו את הנדר בשבת, לפי שאף מניעת הנדר מלעבור על נדרו נחשבת צורך מצוה.

ובטעם הדבר שאין התרת נדרים נחשבת צורך מצוה מחמת המצוה שיש להישאל על הנדרים, וכמו שאמרו במרא (נדרים כב, א) שהנדר נדר כאילו בנה כמה מחוץ לבית המקדש ואם מקיימו ולא מתירו כאילו מקריב עליו קרבן וגם נקרא חוטא, ביאר הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ב אות ב) שכיון שיתכן להחזיר לאחר השבת, אין התרתו בשבת נחשבת צורך מצוה, ועוד, שכיון שאנוס הוא על פי חכמים שלא להחזיר, אין איסור במה שמקיים את הנדר. אכן, אם נדר נדר לומר, כך שבתוך השבת נגמר הזמן ומתקיים נדרו, כתב הגר"ש איערבך (מנחת שלמה נדרים עו, א) שנראה שמוחר לו להישאל על נדרו בשבת, שכיון שרצה להחזיר את עצמו מקיום נדרו, נחשב הדבר כצורך מצוה.

[שעה"צ סי' א]

כתב הע"ס, משום "מקצא חפץ" (5).

(6) וטעם נוסף לאיסור זה כתב הר"ן (נדרים עו, א), שכיון שצריך להתרת נדרים חכם או שלושה הדייטות, נראה הדבר כעשיית דין בשבת ואין דנים בשבת, וכמו שכתב המשגיב לעיל (סי' שלט ס"ק יא), ולטעם זה, כתב הפמ"ג (משב"ז סי' א, ובראש יוסף שבת מה, ב) שאסור להחזיר נדרים בשבת אף לצורך מצוה, ובתוספות רע"א (שבת פכ"ד מ"ה) הקשה לטעם זה, מודע יש נדרים שאסור לבעל להפך לאשתו בשבת, הרי כיון שאין צריך לזה חכם או שלושה הדייטות, לא נראה הדבר כעשיית דין בשבת.

[משנ"ב סי' מג]

פטור ואסור לכתחלה בכל קלקלין דשבת⁽⁹³⁾.

(93) אבל אם קורע דבר שאי אפשר לחזור ולתפורו, כגון חוט או חבל, כתב בבית הל' לעיל (סי' שיר ס"ה חותלות) שאין איסור בדבר, שלא אסרו חכמים לקרע שלא על מנת לתפור, אלא במקום שאפשר לחזור ולתפור את הקרע.

[משנ"ב סי' מה]

כמו שכתוב סימן שיר סע"ף⁽⁹⁴⁾, פ"ן הלא נעשה לקיים⁽⁹⁵⁾ וכו', אסור לקלקל⁽⁹⁶⁾ וכו', כבאור הלכה שם⁽⁹⁷⁾ וכו', שםא קלקל⁽⁹⁸⁾.

(94) שם כתב השר"ע שאסור להחזיר [או לחתוך] קליעת חבל המשמש לנעילת דלת או בור, אם אינו עשוי להיות נחר באותה שבת, ויש בכך משום איסור סותר, אבל אם עשוי החבל להיות נחר באותה שבת, מותר להחזירו, ולפיכך מותר להחזיר דף ששמים לפני החנור ושורקין אותו בטיט, הואיל ועשוי הוא להיות נחר.

(95) הסרת הניירות המודבקים על גבי 'פלטרים' או על גבי סרטי ההדבקה המצויים בטיטולים, צידד הגר"ש איערבך (שש"כ ח"ג פליה הע' סג, וראה שש"כ פ"ט הע' יט) שאין בה משום קורע, שכן חיבור הנזיר לדבק לא נעשה אלא כדי לשמור את הדבק מלהתקלקל, אך לא כדי לחברם להיות גוף אחד, ואדרבה, מטרת ההדבקה היא להפרידם בשעת השימוש, ולפיכך אינם נחשבים כתפורים יחד, וכן דעת הגר"ע קרליץ להקל בזה (ארחות שבת ח"א פי"א ס"ה). מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לט) כתב שנחשב הנזיר כתפור יחד עם המקום הדביק, ואסור להסירה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם).

נראה מה שצידד הגר"ש איערבך שם, שאף לדעה המובאת ברמ"א לעיל (סי' ש"ז ס"ג) שנעלים שנחפרו יחד כדי לשומן בוגרת אסור להפרידן, אף על פי שאין התפירה נעשית כדי לעשותן לגוף אחד, מי"מ אין איסור להסיר את הנזיר מהמקום הדביק באגד או בטיטול, שאף לדעה זו אין הדברים אמורים אלא בתפירה נמש, אבל בהדבקה אין איסור קורע אלא בהדבקה המחברת את הדברים לגוף אחד.

(96) ואם אי אפשר להפריד את הדפים באופן שיראו האותיות, ובכל מקרה ישאר חלקי נייר דבוקים על האותיות, הסתפק הגר"ש איערבך (שש"כ פכ"ח הע' ה, וראה ח"ג שם) אם יש בהפרדה זו משום איסור מוחק, שכן יתכן שאף קודם ההפירה נחשבות האותיות כמחוקות. אולם הוסיף, שאם על ידי ההפרדה יחסר מעט מעובי הנזיר, יתכן שיש בכך משום איסור קורע.

(97) שכתב שם (ו"ה שעל) לענין הסרת שגרה שנדבקה על האותיות, שנחלקו בה האחרונים אם חייבים עליה משום מוחק, אמנם, המסיר דיו או דבק מן האותיות, כתב שם שחייב משום מוחק לדעת הכל. והוסיף, שמשמע זה אם נדבקו הדפים האחד לחבירו על ידי רבב במקום האותיות, המפריד אותם באופן שעל ידי כך ייראו האותיות, חייב משום מוחק לכלי' עלמא.

(98) כן כתב השר"ע לקמן (סי' תקח ס"ב), ובטעם הדבר כתב המשגיב שם (סי' ח) בשם רש"י (כיצד לו, א ר"ה ואין חוששין), שאין זה קורע על מנת לתפור, וטעם נוסף כתב המשגיב שם, שהאיל ואין הוא מתכוין לקרוע, אין איסור בדבר, ובטעם הדבר שרש"י לא כתב אלא את הטעם הראשון, כתב בשעה"צ שם (סי' ח) שרש"י כתב טעם שנוכח אף לדעת הסוברים שדבר שאינו מתכוין אסור.

[מה"ל ד"ה ולא]

דין הפתים בית הצנאר שבת גס"ז בגלל דיני סקורצ לחיוב⁽⁹⁹⁾.

(99) וראה מה שכתבנו בבית הל' לעיל (סי' ג ד"ה אין) בשם החזו"א.

סימן שמא

התר נדרים בשבת

[משנ"ב סי' א]

אם הם לצורך השבת⁽¹⁾ וכו', אין מקרינ⁽²⁾ וכו', נלמה לן ל'אטרותי בשבת בכדי⁽³⁾, והוא הדין אם הוא לצורך מצוה⁽⁴⁾.

הלכות שבת סימן שמא שמב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

פרש, היום⁽⁶⁾ וכו', דרך זה הוא מזהה בשבת.

אשתו בשבת כשאינו בהם משום צורך השבת, הרי אף אם יחכה עד לאחר השבת תוכל האשה להתיר את נדרה על ידי חכם, ותייר, שכיון שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו על ידי התרת החכם, התייר חכמים לבעל להפיר את נדרה (וראה פמ"ג משב"ז ס"ק א).

ונערה מאורסה ששמע אביה מנדרה והפיר לה, כתבו השלמי נדרים (נדרים עז, א) והתוספות שבת (ס"ק ב), שצריך להודיע גם למי שמאוס לה, בין שהדיון הוא שאביה ואורסה צריכים להפיר את נדרה באותו יום.

(12) ואם קיבל שבת מבעד יום ורצה להפיר קודם שחשיכה נדר ששמע ממנה קודם שקיבל שבת, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ג) שמסתבר שלענין זה נחשב כערב שבת ויכול להפיר, והוסף, שצ"ע קצת, שאולי כיון שכבר קיבל עליו שבת נחשב זמן זה עבורו כלאחר יום שומעו ואינו יכול להפיר את נדרה.

(13) ואם שמע את הנדר מבעד יום ורצה להפיר לה בין השמשות של אותו היום, כתב הפמ"ג (ס"י שמב א"א בסופו, ובראש יוסף שבת מו, ב) שאינו יכול להפיר את נדרה, משום שזמן הפרת הנדר הוא עד שקיעת החמה, מאידך, בספר כנוי נדרים (י"ד ס"י ר"ל סכ"א) ובספר נדרים זריזין (נדרים עז, א) כתב, שלמעשה צ"ע.

[משנ"ב ס"ק ו]

גם-כן מתיירין לו כדי שלא יעבר על נדרו⁽¹⁴⁾.

(14) ואף שגם אם יעבור על שבועתו יכול הוא לאחר מכן להישאל עליה ולהיפטר וכמבאר בשו"ע י"ד ס"י ר"ל ס"ב, תירץ התהלה לדוד (ס"ק ג), שכיון שלכתחילה אסור לעשות כן, התייר לו להישאל על שבועתו בשבת.

[משנ"ב ס"ק ח]

ועין לעיל בסימן שו במושגה ברוךה סעיף קטן נא⁽¹⁵⁾.

(15) שם כתב, שאף שמשמע ברמ"א שם (ס"י) שרק חרמי ציבור מתירים בשבת, מ"מ יש מהראשונים (הובאו בב"י כאן) שסוברים שאף חרמים שהחרימו הציבור ליחיד מותר להתיר בשבת, כיון שבמזמור החול לא יוכל היחיד לקבץ בקלות את הקהל כדי שיתורם לו, וסיים שכך צידדו האחרונים להלכה.

סימן שמב

בין השמשות מתיר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה

[משנ"ב ס"ק א]

בסימן תט סעיף ג בשלחן ערוך⁽¹⁾ וכו', מלאכה גמורה דאורייתא⁽²⁾ וכו', אף שהוא לצורך מצוה⁽³⁾ וכו', ואפילו אם רק הצורך קבלו עליו⁽⁴⁾ וכו', אפילו לקבר מצוה, אם לא על ידי עבד גלול⁽⁵⁾.

(1) שכתב שם, שאם נתן עירובי תחומין על גבי צמחים שהתחילו להתקשות אך עדיין הם רכים וניתן לקטום מהם, אינו נחשב עירוב, כיון שעירוב צריך להיות מונח במקום שיוכל לקחתו ממנו בבין השמשות, וכאן אינו יכול ליטלו שמא יקטום מהצמחים, ואף שאיסור זה הוא רק משום 'שבות', ביאר במשנ"ב שם (ס"ק יב) ובשעה"צ שם (ס"ק יב) בשם המגיד משנה, שמימי גזרו כאן, כיון שהצמחים רכים, וקרב הדבר שיבוא לידי איסור תורה של קוצר.

(2) אמנם בשעה"צ לקמן (ס"י שמש ס"ק ב) כתב, שהגרי"א והאור זרוע כתבו שדעת רש"י (עירובין לג, א) להקל בזה, ומימי סיים בשעה"צ שלא כדאי להקל בדרך, כיון שהשו"ע סתם להחמיר בזה, וגם הרא"ש והמרדכי כתבו להחמיר בזה כדעת התוס' בעירובין (לד, א ד"ה ואמאי), ולהוליק חפץ בין השמשות פחות פחות מארבע אמות ככרמלית, שאיסורו מדרבנן, שבאופן זה יש שתי סיבות להקל, כתב לקמן (ס"י שמש ס"ק יט) שדעת הט"ז והאליה רבה להקל בזה, והוסף שלפי המבואר כאן שלא התירו שבות בבין השמשות כי אם לצורך מצוה או המשך במילואים עמוד 69

(6) ומי שאכל בשבת ולאחר מכן נדר שלא יאכל עוד בשבת זו, כתב הצפנת פענח (פ"ז מהל' שבועות ה"ז) שאין מתירים את נדרו בשבת, והביא ראיה מדברי המפרש (נדרים עז, א ד"ה נדרה), וכן כתב בשו"ע שואל ומשיב (מהדורא שתינאה סוף ס"י כא) לענין הפרת הבעל את נדרי אשתו, שאם נדרה האשה לאחר שכבר אכלה בשבת, אין זה עניני נפש, ואין בהפרת נדרה משום צורך השבת, כיון שאין דו"ב לאכול כל יום השבת.

(7) המקור לדיון זה, כתב המג"א (ס"ק א) מדברי התוספות (עירובין ל, ב ד"ה אלא), שכתבו לענין עירוב תחומין בין לנזיר, שכיון ששתיית יין נחשבת כצורך השבת, ויכול הנזיר להישאל על נזירותו לצורך כן, מותר לו להשתמש ביו"ט לצורך עירוב תחומין, וביאר המחצה"ש (שם), שאף שהתוספות לא כתבו כן אלא על יין, מ"מ הוא הדין בבשר, שכשם שמצוה לשחות יין בשבת כך מצוה לאכול בשבת בשר, וכן כתב השו"ע לעיל (ס"י ר"ב ס"ב) שיש להרבות בשבת בבשר ובין כפי יכולתו [וראה מה שכתבנו שם (ס"ק ה)].

[שעה"צ ס"ק ח]

וקסמבא דהוא הדין שער דברים שדרך לעצב בהם השבת⁽⁸⁾.

(8) וכן אם נדר שלא יאכל מן הפת שרגילים לאכול בשבת, כגון חלה וכדו', כתב בשו"ע יחודה יעלה (ארי"ח ס"י נה) שאף על פי שבאפשרותו לאכול פת רגילה כמו שרגיל לאכול בימות החול, מ"מ מותר להתיר את נדרו בשבת, שכיון שפת זו נעשית במיוחד לכבוד שבת ולהתענג בה, וראי שנתחבת אכילתה כצורך השבת.

וכן אם נדר שלא ילמד בשבת או שלא יטייל, כתב המקור חיים (קיצור הלכות ס"א) שאפשר להתיר את נדרו בשבת.

[משנ"ב ס"ק ג]

והוא הדין אב לבתו נערה⁽⁹⁾ וכו', ואומר לה טלי ואכלי טלי ושתי⁽¹⁰⁾.

(9) ובגדר יערה"ז כתב לקמן (ס"י תקעא ס"ק ה), שהוא עד שתיגע הבת לגיל י"ב שנים וששה חרשים, ואפילו בשנה מעוברת כיון שעברו ששת החדשים נחשבת הכת כבוגרת, ומאי והלאה אין הכת ברשות אביה ואין הוא יכול להפיר את נדרה.

(10) אבל בהתרת נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב המאירי (נדרים עז, א) שיש לומר בדרך שאומרים בחול, כיון שהלשון 'טלי ואכלי' אינה שייכת אלא באב או בבעל שהבת או האשה ברשותם, וכיון שמבטלים את הנדר בלבם, יכולים לומר להן בדרך ציווי שיאכלו.

ובטעם שיניי הלשון מחול לשבת, כתב הלכות (י"ד ס"י ר"ל סכ"ד) שהוא משום כבוד השבת, שלא להתיר נדרים בשבת באותה הלשון שעושה כן בימות החול. ובחידושי רבינו אברהם מן הדור (נדרים עז, ב) כתב, שבלשון 'טלי ואכלי' יש משום כבוד השבת, שהרי נתן את המאכל לפניו או שאומר לה שתאכלנו לכבוד השבת, והוסיף, שודאי שמועילה לשון זו גם בימות החול.

וכן לענין נוסח ההפירה בשאר הנדרים שמיפר הבעל לאשתו או האב לבתו בשבת, כתב הפתח הדביר (ס"ק ג, הובא בכף החיים ס"ק ח) שלטעם הלבוש (שם) יש לשנות ולא לומר את הנוסח שאומר בחול 'מופר לך', אלא יאמר 'לכי למקום ההוא' או 'עשי כך וכך'.

אבל כשחכם מתיר נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב הפתח הדביר (ס"ק ד) שאין צריך לשנות את לשון ההתרה לכבוד שבת, כיון שאין מתירים נדרים אלא לצורך השבת, כגון אכילה ושתיה וכדו', ואם כן בזה עצמו ניכר יותר כבוד השבת, ואין צורך לשנות את הנוסח.

[משנ"ב ס"ק ז]

עוד לקפירם⁽¹¹⁾ וכו', היום בלכר⁽¹²⁾ וכו', אלא קהם הלילה⁽¹³⁾.

(11) והקשה בחי' הר"ן (שבת קמ, א), מרע מותר לבעל להפיר את נדרי

הלכות שבת סימן שמא שמב

קצג באר הגולה

לשמות, *באף-על-פי שהנה לו פנאי להתיירם קדם השבת. *אכל הבעל יכול להפר (ג) נדרי אשתו
 יאפלו שאינם לענין השבת. מפני שאם לא נפר לה היום לא יוכל (ד) עוד להפירם: *ב ה"מ
 שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני *ולא נודע לו לעשותה עד יום האחרון של אותו
 זמן, ואותו יום (ה) בא בשבת (ו) ונש לו פתחים להתייר נדרו, נשאלין (ז) אפלו בשבת: ג ינהגו
 להתייר (ג) תרמי הקהל בשבת אף-על-פי (ח) שאינם לענין השבת (וענין לעיל סוף סימן עו):

שמב בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזרה, וכו' סעיף אחר:

א (א) *כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם (ב) *בין השמשות (וענין לעיל סימן רסא וסוף

באר היטב

כתב, אפלו מלבוש הצריך היום שרי: (3) תרמי. כתב בכנה"ג: נדוהו בחלום, עשינו מעשה והתירו בשבת, ע"ש:

משנה ברוכה

(ג) היום. ולא נוקא אם נדר לגמרי מאכילה ושתיה, דהוא הדין אם נדר (ד) מאכילה בשר ושתיה וכן גמרי מתייר, דדבר זה הוא מצוה בשבת, והוא הדין אם נדר שלא לבוש מלבוש הצריך היום, גמרי שרי. (ה) וענין ברוכה דע"ז דמשמע דהוא הדין אם נדר שלא לישן בשבת גמרי הכי, דמתיירין לו, דהוה גמרי מלבוש שבת הוא אם רגיל בכך: (א) נדרי אשתו. והוא הדין אם לבתו (נדרה). איתא בירוש' דעה סימן רל סעיף כד, דהשומר בשבת לא יאמר לה 'מופר ליכי' כמו שאומר בחל, אלא מפר ומבטל הנדר בלבו ואומר לה 'טלי ואכלי טלי ושתיה' (10). ופשוט (ו) דאם הבעל אינו יודע ענין מדברי אשתו והוא שלא לענין שבת, יותר טוב שלא להודיע לו בשבת עד אחר השבת, כדי שלא יצטרך להפר בשבת ביום השמיטה, (ז) והוא הדין אם נדרה לזמן והזמן פלה בשבת, אין בשאי להפר היכא שהדבר אינו לענין שבת, כינו דלמחר שריתא למה יצוה דבר שלא לענין היום, ודמא לשאלת נדרים, שאסור להתייר היכא שהדבר אינו לענין שבת: (ד) עוד להפירם. שאין יכול להפר אלא ביום שמעו דוקא, ויבדקתי *ביום שמעו, ואפלו שמע בשבת סמוך לחשכה קדם יציאת השבת מחר להפר, דמן הפרתה לא תי מצת לעת אלא אחר היום בלבד (11), דהנהו אם שמע בלילה נש לו זמן להפר לה כל הלילה וכל היום בשבת, ואם שמע ביום אפלו סמוך לחשכה, אין לו היתר להפר לה אלא קדם הלילה (12): *ב (ה) בא בשבת. נאיתה המלאכה הוא דבר שאסור לעשות ביום השבת: (ו) ונש לו פתחים. והוא הדין דאפלו אם אין לו פתח אלא תרעה מעקר לחוד, גמרי מתיירין לו כדי שלא יצטרך על נדרי (14) [פמ"ג]. אך באמת הלא יכול לעשות מותר גופא פתח, דשואלין לו, אלו הנה יודע שיתחבט לבסוף על נדרו או שבוטחו דאם הנה מקבל על עצמו להחלילה דבר הנה בנדר ושבועה, וכלשמיש לאו, מתיירין לו, וכמבאר בירוש' דעה סימן רכח סעיף ז בה"ג: (ז) אפלו בשבת. שאם לא יתייר לו היום את שבועתו יצטרך על "לא יחל דברו": ג (ח) שאינם לענין השבת. לפי שאין נדרה להיות גופא אלא בשבת, ואם לא יתיירו לו לא יתאספו ביום אחר, ונמצא שלא יתיר לו היתר לעולם, והוה כנדר אשתו דשרי [ב"י]. וענין לעיל בסימן שו במשנה ברוכה סעיף קטן נא (15):

א (א) כל הדברים וכו'. לשנא ד'כל' לאו דוקא, דיש דברים שאסורין מדברי סופרים וגזרי עליהן בין השמשות אף לענין מצוה, כגון המבאר לקמן בסימן תט סעיף ג בשלחן ערוך (1), וכן להעביר פחות פחות מארבע אמות, וכמו שמובא שם בבג"א אברהם בשם הרב המגיד, (א) והשם, משום דהם קרובים לבוא לידי מלאכה גמורה דאורייתא (2) גזרו בהם טפי וכן הרבה פוסקים סוברים דאין מערבין ערובי תחומין בין השמשות אף שהוא לענין מצוה (3), וכן מלאכה שאינה צריכה לגופה חמור משאר אסור דרבנן ואסור בכל גווי בין השמשות, אף אם נקא דעצם אסורו היא דרבנן, וכל-שכן דלהרמב"ם היא דאורייתא. ודע, דכל סעיף זה לא מירי בשקבל עלי שבת, אכל אם קבל עלי שבת וגזון על-ידי 'מזמור שיר ליום השבת' או 'לכה דודי' בזמנא, מבאר לעיל בסימן רסא שאפלו היא מבע"ד יום, ואפלו אם רק העבור קבלו עליו (4), שאז חל עליו שבת בעל-פירח, אסור לו לעשות כל שבות בעצמו אפלו לדבר מצוה, אם לא על-ידי עבד-גלילי (5): (ב) בין השמשות (6).

שער העיר

(א) שייך לעמוד הקודם.

(ג) דאם לגמרי, אין חל הנדר כלל, דנדר-שנא הוא: (ד) ומסתברא דהוא הדין שאר דברים שדור לעצמם שהם השבת (6), וענין באליה רבה בשם רש"י שמוכח מדבריו, וענין בקרימג'ים דמסתפק אם נדר מאכילה ושתיה או משקה: (ה) דשם משמע דתלוי בזה שהוא ענג שבת, וביטול רצ מבאר דלמאן דרגיל בזה הוא בכלל ענג, וענין בפרימג'ים: (ו) אסורים: (ז) תוספת-שבת: (ח) הפגיד-שנה בשם הרשב"א: (ט) פרימג'ים באשלי-אברהם,

